

Siva pevka

// Barbara Vidmar

Sivo pevko (*Prunella modularis*) sem nekaj let videvala le na svojih poteh v gore, zato sem bila nekega zimskega dne nemalo presenečena, ko sem jo na Viču v Ljubljani opazila na travniku pod krmilnico. Zobala je semena, ki so jih drugi ptiči zmetali na tla. Siva pevka se sicer jeseni iz gnezdišč v hribih preseli v kraje z bolj milim podnebjem, kjer lahko najde hrano, ki jo potrebuje za svoje preživetje. Le malo osebkov v hladnejšem delu leta preleti Sredozemsko morje in se odseli v Afriko, večina jih tudi pozimi ostane na evropskih tleh.

Predvsem v milejših zimah in v času selitev jo lahko v notranjosti Slovenije opazujemo tudi v nižinah. Takrat res izjemoma zaide tudi na naše vrtove, kjer se prehranjuje pod krmilnico, še posebej, če je ta nameščena v bližini gostega rastja. Po tleh se premika sunkovito in sklonjeno ter medtem pogosto hitro zamahne s perutmi. Nevešče oko sivo pevko zaradi sivine na glavi lahko zamenja s ščinkavcem (*Fringilla coelebs*) oziroma samico domačega vrabca (*Passer domesticus*), ki je po hrbtu podobno obarvana kot siva pevka, oba pa se dostikrat posamezno ali v skupini prehranjujeta na tleh. Največkrat se v okolici krmilnice zadržuje le en osebek sive pevke, v manjši skupini se prehranjujejo le v primeru večjega obilja hrane na nekem območju oziroma izrednega pomanjkanja hrane drugod. Že oblika njenega kljuna pa nam pove, zakaj jo bolj redko opazujemo v bližini krmilnic, saj se večinoma prehranjuje z manjšimi žuželkami, le tu in tam ji teknejo tudi semena.

Siva pevka je prebivalka iglastih in listnatih gozdov z bogato podrastjo, pogosto se pojavlja na gozdnih robovih, najraje na mladih iglavcih. V gorskem svetu gnezdi vse do pasu, kjer se le še posamezna drevesa mešajo z ruševjem, višje jo zamenja planinska pevka (*Prunella collaris*). Razširjenost sive pevke v Sloveniji sega prek Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp do Pohorja ter prek Trnovskega gozda, Krasa in Kočevskega v Belo krajino. Pojavlja se skupaj s ščinkavci, taščicami (*Erithacus rubecula*), meniščki (*Periparus ater*), rdečeglavimi (*Regulus ignicapillus*) in rumenoglavimi kraljički (*R. regulus*), čički (*Carduelis spinus*) itd.

Siva pevka se nam pusti tudi opazovati in se največkrat niti ne zmeni za nas, če smo le dovolj daleč. Če ji naša bližina ni všeč, hitro smukne v bližnji grm, se skriva v gosto podrastje ali poleti na drugo drevo, navadno ne prav visoko, in nemoteno nadaljuje s svojim petjem. Samčev pevski repertoar obsega

10-15 hitrih, dolgih naraščajočih in padajočih žvrgolečih kitic, ki sestavljajo različne, včasih precej glasne melodije.

Raznolika partnerska razmerja

Morda je siva pevka na pogled povsem nezanimiva ptica, saj kakšnih živih barv perja na njej ne najdemo, je pa toliko bolj zanimiva njena paritvena strategija. Pri tej vrsti se namreč srečamo z mešano paritveno strategijo, torej tako z enoženstvom kot mnogoženstvom in mnogomoštvom. Skoraj polovica sivih pevk živi v monogamni zvezi, kar pomeni, da se osebkata parita samo drug z drugim. Pri drugih pa gre za bolj zapletena partnerska razmerja. Predvsem na območjih, kjer je hrane malo, samica živi v partnerski zvezi z dvema samcem (mnogomoštvo ali poliandrija). V tem primeru je teritorij samice precej velik in se prekriva s teritorijema dveh samcev. Oba se parita s samico in zaradi tega tudi oba sodelujeta pri skrbi za mladiče. A le eden izmed njiju je »alfa« samec, ki večino časa pozorno bdi nad samico, še posebej ko se približuje čas parjenja. Takrat ji je pravzaprav kar naprej za petami, a mu kljub temu kdaj »uide« in se spari z drugim, »beta« samcem. Samca ves čas močno tekmujeta, kateri bo oplodil samico, zato samec pred osemenitvijo kljune samico v kloako. Kljuvanje lahko traja tudi nekaj minut, kar povzroči, da samica izloči seme prvega samca, ki se je z njo paril. Samec se takoj zatem spari s samico. Tako si zagotovi večjo možnost, da bo prav on oče izvaljenih mladičev, samica pa bo imela zagotovljena dva skrbnika svojega zaroda.

Na območjih, kjer je hrane veliko, pa se lahko teritorij enega samca prekriva s teritorijema dveh (ali več) samic, s katerimi samec živi v mnogoženstveni ali poliginični zvezi. Ta primer partnerske zveze je za samico najslabši, saj ji samec morda sploh ne bo pomagal pri skrbi za zarod, ker bo preveč zaposlen z drugo oziroma drugimiamicami. Poznamo tudi primere skupin dveh ali treh samcev, ki živijo v par-

tnerskem razmerju s tremi ali štirimi samicami (poliginandrija). Do takšnih zanimivih partnerskih zvez prihaja, ker tako samci kot samice vzdržujejo med gnezditveno sezono svoje večinoma neodvisne teritorije.

Na prvi pogled kar velika zmešnjava, a za sivo pevko so prav takšna raznolika partnerska razmerja ključ do uspešne gnezditve.

Tujerodna vrsta na Novi Zelandiji

Zdaj pa se preselimo še na drug konec sveta, in sicer na Novo Zelandijo, daleč proč od naravne razširjenosti sive pevke, ki obsega večji del Evrope ter na jugovzhodu sega prek Turčije, Gruzije in Azerbajdžana vse do severa Irana pri Kaspijskem jezeru. Siva pevka je na Novi Zelandiji kar precej pogosta vrsta ptice, kljub temu da pred prihodom Evropejcev o njej tam ni bilo ne duha ne sluha. Angleži so jo namreč med letoma 1865 in 1896 pripeljali iz rodne Anglije in jo naselili po različnih regijah Nove Zelandije, kjer danes živi predvsem na južnem otoku države od nižin do subalpinskega pasu. Takšna »(na)selitev« sive pevke pa danes skoraj gotovo ne bi bila več mogoča, saj Nova Zelandija strogo nadzoruje naseljevanje tujerodnih vrst. ●

Viri

- CRAMP, S. s. sod. (1988): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. – Oxford University Press, London.
- MIHELIC, T. (2015): Popis ptic gorskega smrekovega gozda v Triglavskem narodnem parku. – *Acta Triglavensia* 3: 126-138.
- TOMS, M. (2007): The Dunnock: sex in the shrubbery. – *Bird table* 50: 8-11.
- VREZEC, A. (2005): Paritvene strategije ptic, II. del. – *Proteus* 8/67: 13-21.
- GIBSON, R. M. (1993): »Ménages à Plusieurs: Review of Dunnock Behaviour and Social Evolution by N.B. Davies, Oxford University Press, New York, 1992«. – Faculty Publications in the Biological Sciences, paper 218 (<http://digitalcommons.unl.edu/bioscifacpub/218>).

1: Siva pevka (*Prunella modularis*) je na prvi pogled povsem nezanimiva ptica, saj nima na sebi prav živih barv perja. Toliko bolj pa je zanimiva njena paritvena strategija. Zateka se k mešani paritveni strategiji, torej tako enoženstvu ali pa celo mnogomoštvu. foto: Ivan Petrič

2: Tipični življenjski prostor sive pevke. Sicer se pevka pojavlja tudi v listnatih gozdovih z bogato podrastjo in na gozdnih robovih. V gorskem svetu gnezdi vse do pasu, kjer se le še posamezna drevesa mešajo z ruševjem. foto: Tomaž Mihelič